

L'alosa (*Alauda arvensis*)

(ALDC, VII, 1593. L'alosa)

L'alosa (s. XIV) és un "ocell de la família dels alàudids, d'uns 18 centímetres de llargada, de plomatge terrós, de costums sedentaris, abundant en conreus i rostolls (*Alauda arvensis*)" (DIEC); el mot deriva del llat. ALAUDA, procedent del gàl·lic, amb la -D- esdevinguda [z], a través de [ð], darrere l'accent (com *enclusa* < llat. cl. ĪNCŪDĪNEM); coneix diverses var.: *losa* 19, 50, 61, 64, 111, per afèresi vocàlica; *alosea* 147, en forma dim.; *alova* (Febrer Cardona, v. 1830 [2001]), d'un anterior **aloe*, amb inserció d'una antihiàtica [β] o [v] (*alo[v]a* 70), com en la var. aferètica *lo[β]a* 45, però que no deu tenir res a veure genèticament amb el ross. *aloeta* 9, 10, 13, 14, que és pres del fr. *alouette*; *llosa* 59, 118 (var. dim. *llosea* 4, 11) presenta palatalització de *losa*, on la *l*- és tractada com a inicial (igual que la de LÖCUS > *lloc*), semblantment a *lloja* 54, que no deu ser "una confusió de lexicògrafs", segons afirma el DECat, sinó un canvi [z] > [ʒ]; *glo[z]a* 92, *glo[s]a* 58 i *clossa* 95 deuen procedir d'homonimitzacions formals. Són de procedència oc. *llausera* (Barrere 1745 "alauda sine crista") (← *lauseta*), *ll[u]seta* 4, 11, amb monoftongació (cf. Veny, 2013 b), *llausereta* 8, amb l'infix -er- i el suf. dim. -eta, mentre que és de matriu cast., *alondra* 125, 187, llengua on es documenta des del s. XV (*aloe* > *aloda* × *olondra*/*golondra* < HIRUNDINEM). El plomatge ("color de la terra" 113) i el costum de niar a terra són l'origen de *terrola* (Figuera, 1840), amb el suf. dim. -ola; *terrol·la* 83, amb geminació;

t[u]rrola 71, amb assimilació vocàlica; *terrerola*, amb l'infix -er-, i les masculinitzacions *terrerol* 43, 169, i el doble dim. *terreroli* 165; *terradulla* 113, probable der. de *terrada*, format sobre *terra*, i el suf. -ull (< -ŪCŪLU), com el de *casull*. Com altres alàudids, el cant de l'alosa, "una aguda y musical efusión, largamente sostenida" (Peterson *et al.*, 1980: 239), és a l'origen dels mots onomatopeics *beltrolina* 129, *petrolina* 146, 152, amb una [i] que reflecteix l'agudesa del seu crit, present també en *cotoliu*, *pitoliu*, etc., en el sard *prautaritta* passat, per metàtesi, a l'alg. *taperita* 85 i en mimologies com "sa teva tia" 71.

La confusió amb altres ocells de la mateixa família és freqüent, com ho indiquen observacions dels inf. sobre certes similituds: "aparegut a la calàndria" 118, "paregut a la caüllà" 169, "semblant a la cogullada" 113, "semblant a la caüllà" 162, "com la cogullà" 152. A més, *co[β]ullador* 108 és un der. de *co[β]ulla*, equivalència acústica de < *cogulla* (< CŪCULLA), resultat d'una confusió amb la *cogullada*, pel plomall al cap, menys vistós en l'alosa.

Per als comentaris i àrees de 'alosa' a la Romània, veg. Álvarez, 2009.

Des d'un punt de vista geogràfic, cal destacar la notable absència de respostes, en algun cas per inexistència de l'espècie, així com la possible confusió amb altres alàudids. *Alosa* es troba al Principat, *llausera* en ross., *terrerola* en val. i *terrola* en bal., tot i que en mall. el que predomina és *verola* (Aguiló/Mestre, 2017: 232-233 [mapa 95]), mot que no hem recollit. Són mots normatius *alosa*, *terrerola*, des del DG₁, 1932; *terrola*, des del DIEC₁, 1995 (i atribuint *terrerola* a la *Calandrella brachydactyla*).

